

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ (του Γιάννη Ζήση)

Στην ιστορία, πάνω από όλα παρουσιάζεται, κατά καιρούς, η ανάγκη μιας μεγάλης ανθρωπολογικής μεταβολής και κρίσης. Αυτή έχει αποτυπωθεί και μυθολογικά υπό την έννοια της δοκιμασίας των θεών και της δυσαρμονίας του ανθρώπινου με τον θείο κόσμο. Υπάρχουν διαφορετικές μυθολογικές εκδοχές πάνω σε αυτό το θέμα: η ελληνική και η βιβλική

εκδοχή εκλαμβάνονται τόσο ως δοκιμασία όσο και ως δυσαρμονία.

Ως δυσαρμονία καταγράφεται στη μυθολογία της Μεσοποταμίας με τον μύθο του Κατακλυσμού των Σουμερίων, στο «Έπος του Γκιλγκαμές». [1] Μια ανάλογη δυσαρμονία περιγράφεται και στις βιβλικές γραφές.

Γενικότερα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι πολιτισμοί ανοίγουν και κλείνουν τον κύκλο τους διά της καταστροφής. Μια μεγάλη εποχή έκλεισε με τον πόλεμο που περιγράφεται στο Ινδικό έπος «Μαχαμπαράτα», [2] ενώ μια προγενέστερη εποχή άνοιξε με ένα άλλο έπος, τη «Ραμαγιάνα». [3]

Ταυτόχρονα, κάποια άλλα στοιχεία λειτουργούν ως «πυλωροί» και ως ιστορικοί «δαίμονες του Μάξγουελ», ως οριακές κρίσεις ισχύος που συνδέονται με πρότυπα στοιχεία, όπως αυτά που αναδεικνύονται ως μυθολογία προ του Τρωικού Πολέμου, αλλά και αυτά που εξυφαίνονται ως μύθος και ιστορία μετά τον Τρωικό Πόλεμο στον Ελλαδικό χώρο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το σημείο

καμπής λειτουργεί ως ένας «δαίμων», ως «πυλωρός», ή ρυθμιστής δύσης και ανάδυσης των πολιτισμών.

Η ισχύς ως στρατιωτική, ηρωική και θεσμική ποιότητα

Υπάρχουν στοιχεία που αναδεικνύουν την αναγκαιότητα ενός ανθρωπολογικού βήματος. Για παράδειγμα, από το ηρωικό βήμα στην Ελλάδα περάσαμε στο πολιτισμικό βήμα, και αυτό σηματοδοτήθηκε με το πέρασμα από τον Τρωικό Πόλεμο στην εποχή των νομοθετών και του εκδημοκρατισμού, έως ότου μετατράπηκε ξανά ο Ελλαδικός χώρος –από τους Μηδικούς Πολέμους και έπειτα– σε έναν χώρο ισχύος και ηρωισμού.

Υπάρχει, δηλαδή, μια χρωματική ή ακτινική εναλλακτικότητα, μια τάση εναλλαγής στην ιστορία, στη μορφή που παίρνει ο πολιτισμός και στη μορφή της ισχύος –υπό την έννοια ότι η ισχύς δεν είναι μόνο στρατιωτική, ηρωική αλλά και θεσμική ποιότητα. Αυτή η αλλαγή είναι επίσης ένα ανθρωπολογικό παράδειγμα.

Ο Χριστιανισμός έδωσε ένα νέο ανθρωπολογικό παράδειγμα το οποίο, αν και δεν μπόρεσε να γίνει κυρίαρχο ανθρωπολογικά, κατέστη κυρίαρχο θρησκευτικά. Τη σοβαρή αυτή διαφορά υποδηλώνουν αρκετοί αναλυτές και θα έλεγε κανείς ότι ως προς το μέλλον, λόγου χάριν, αυτή η διαφορά καταδεικνύει την αναγκαιότητα μιας βαθύτερης ανθρωπολογικής Χριστικής εξέλιξης που έπρεπε να υπάρχει, αυτή της αναστροφής, της αξιακής υπέρβασης του ενστίκτου της χωριστικής αυτοσυντήρησης του ανθρώπου.

Αυτό φαίνεται τώρα να απαιτείται όλο και πιο επιτακτικά για να αντιμετωπιστούν οι ποσοτικές ή ποιοτικές κρίσεις μεγέθους, οι κρίσεις κλίμακας τις οποίες διέρχεται πλέον η ανθρωπότητα, σε όλο τον πλανήτη. Πρέπει να απαλλαγεί από τα παραδείγματα ισχύος, να υιοθετήσει την ισχύ του αφοπλισμού, όπως, ακριβώς, ένας ασθενής που αλλάζει το πρότυπό του και αφοπλίζεται για να επιβιώσει από τις συνέπειες ενός προηγούμενου προτύπου που ακολουθούσε.

Η αδυναμία μάθησης ήταν ικανή να καταστρέψει και αδιαφιλονίκητους στρατιωτικά ή πολιτικά ηγέτες από την ώρα ακριβώς που αυτή εκδηλωνόταν. Εδώ χρειάζεται μια ανθρωπολογική μάθηση, μια αλλαγή ανθρωπολογικού παραδείγματος, ένα ξεδίπλωμα μιας νέας φάσης στο εξελικτικό σχέδιο.

Δυστυχώς, όμως, η αρχαία σοφία των μύθων ελάχιστα επενεργεί εκπαιδευτικά στους εκάστοτε πολιτισμούς δυνάμεως, παρά την οποιαδήποτε ουσιαστική λειτουργία και συνηγορία της τέχνης στη σοφία αυτή και στην επικαιροποίησή της. Χρειάζεται κανείς, ακόμη και στο μέγιστο της νίκης ή της ισχύος, να αποπλιστεί και να απελευθερώσει την δύναμή του από την εξουσία του, όπως έκανε ο μάγος Πρόσπερος στην «Τρικυμία» του Σαίξπηρ απελευθερώνοντας το πνεύμα Άριελ [4] και να πει:

*«Τώρα πια δεν έχω
πνεύματα να βιάζω, τέχνη να γητεύω
και τελειώνοντας με πιάνει απελπισία,
έξω κι αν με ζωογονήσει η ικεσία
που κατακυριεύει τόσο που σκλαβώνει
το ίδιο το Έλεος κι απ' τα σφάλματα λυτρώνει.
Έτσι να 'ν' τα κρίματά σας σχωρεμένα
δώστε μου καλόγνωμα έφεση κι εμένα».*

Ισχύς και ασήμαντα σημεία καμπής

Κάποια πρότυπα είναι ακόμα πιο αποσυνδεδεμένα από τη σοφία αυτή. Είναι παράδοξο, αλλά συχνά τα πρότυπα της ισχύος δεν ήταν και πρότυπα ιστορικότητας σε όλες τις περιπτώσεις.

Ποιός θυμάται, για παράδειγμα, τους **Φούγγερ**, ιστορική οικογένεια μεγαλοτραπεζιτών του 15ου και 16ου αιώνα που συγκρινόταν σε εξουσία και επιρροή με εκείνη των Μεδίκων, σε σχέση με ένα οποιοδήποτε ιστορικό πρόσωπο του πολιτισμού, της πολιτικής, ή της θρησκείας;

-Ελάχιστοι, και αυτό παρά τον τεράστιο πλούτο και την ισχύ τους και παρά το ότι μπορούσαν να «διαπραγματεύονται» με τον μεγαλύτερο ηγεμόνα της εποχής τον Κάρολο Ε΄ της Γερμανίας. [5]

Οι **Μέδικοι** έμειναν γνωστοί ως δυναστεία και ως οικογένεια τόσο μέσα από την ενασχόλησή τους με πολιτισμικές διεργασίες, όσο και από τις αυλικές επιγαμίες τους. Χωρίς το πρώτο στοιχείο (το πολιτιστικό), το όνομά τους θα είχε εκφυλιστεί ως ιστορική ονομασία.

Όμως, υπάρχουν και άλλα πρότυπα ισχύος που ξεκινούν ως ασήμαντα συμβάντα.

Εν τέλει, υπάρχουν ασήμαντα γεγονότα, όπως ασήμαντο γεγονός ήταν μια γέννηση στη Βηθλεέμ, που αλλάζουν την ιστορία του κόσμου, ως «ιδιόρρυθμα σημεία» [6], όπως θα έλεγε και ο Μάξγουελ. Άλλο «ασήμαντο» γεγονός ήταν ο ιστός αράχνης και το περιστέρι που κλωσσούσε (έξω από την σπηλιά του Μωάμεθ στην οποία κρυβόταν) τα οποία, θεωρούμενα ως ιερά σημάδια, απέτρεψαν το απόσπασμα που τον καταδίωκε να εισέλθει μέσα στην σπηλιά και να τον σκοτώσει. Ένα τόσο «ασήμαντο» γεγονός άλλαξε, τελικά, την πορεία της ιστορίας όχι μόνο των λαών της ερήμου, αλλά και της ανθρωπότητας, λαμβανομένου υπόψη ότι, αμέσως μετά από αυτήν τη διάσωση της ζωής του Μωάμεθ –ο οποίος ήταν και αυτός «φωνή βοώντος εν τη ερήμω», ακολούθησε η καταφυγή του στη Μεδίνα και η ταχύτατη διάδοση του Ισλάμ. [7]

Ακόμη ένα «άσημο» πρόσωπο υπήρξε ο Ευγένιος της Σαβοΐας. Ο Λουδοβίκος ο ΙΔ΄, προσβλητικά φερόμενος προς αυτόν, του ανακοίνωσε ότι δεν τον δέχεται στις τάξεις του στρατού του. Προς μεγάλη απογοήτευσή του, ο Λουδοβίκος υπέστη τις απανωτές καταστροφές των Γαλλικών στρατευμάτων του από τον Ευγένιο της Σαβοΐας ως διοικητή των Αυστριακών στρατιωτικών δυνάμεων.

Η ιστορικότητα, λοιπόν, δεν επηρεάζεται μόνο από την άμεση ισχύ, την αδρή κυριαρχία και τον αδρό ολοκληρωτισμό, αλλά, **συχνά, επηρεάζεται από ασήμαντα σημεία καμπής που δεν αποτελούν ειδήσεις**. Ποτέ οι «διασπάσεις ατόμων» δεν αποτέλεσαν ειδήσεις και, όμως, αποτέλεσαν την αφετηρία της «ατομικής εποχής». Τα νέα επίκεντρα της ιστορίας μπορεί να είναι φτωχά γεγονότα για τις ειδήσεις επικαιρότητας, κάτι που σχολιάζει και ο ιστορικός Γίββων, στο έργο του «Ιστορία της Παρακμής και

της Πτώσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας», και μας θυμίζει ο γνωστός δημοσιογράφος και συγγραφέας Ρόμπερτ Κάπλαν στην «Επερχόμενη Αναρχία» του. [8]

Άρα, και η μη ισχύς –όταν, ακριβώς, ο μη ισχυρός παράγων περνάει το ναδίρ του οργανωμένα και συγκροτημένα– μπορεί να αναδειχθεί σε κυρίαρχο μελλοντικό διαμορφωτή της ιστορικότητας. Θα λέγαμε ότι ο **χρυσός κανόνας της στρατηγικής ισχύος** είναι ότι **η διατήρηση του ελέγχου της οργάνωσης και της συγκρότησης στο ναδίρ της ισχύος είναι η βάση της τελικής νίκης.**

Μια τέτοια διατήρηση μπορεί να επιτευχθεί και μέσω του παραδείγματος του **αφοπλισμού**, της **δικαιϊκής αμεροληψίας** και της **υπέρβασης της νίκης.**

Αναφορές:

[1] Το Έπος του Γκιλγκαμές, el.wikipedia.org.

[2] Μαχαμπαράτα I – II – III, εκδόσεις Πύρινος Κόσμος, 2003.

[3] “ Ραμαγιάνα το μεγάλο έπος των Ινδών”, εκδόσεις: Πύρινος Κόσμος, 2008.

[4] Shakespeare, William, “Τρικυμία”, εκδόσεις Επικαιρότητα, 2009, Επίλογος, σελ. 115.

[5] Durant, Will, “THE STORY OF CIVILIZATION, VOLUME SIX, THE REFORMATION”, 1957.

Επιστολή του Jakob Fugger II στον Κάρολο Ε΄

«Είναι γνωστό ότι η Μεγαλειότητά σας ίσως να μην απολάμβανε της Αυτοκρατορικής τιμής χωρίς τη βοήθειά μου, κάτι το οποίο μπορεί να επιβεβαιωθεί και με δηλώσεις όλων των αντιπροσώπων. Σε όλα αυτά δεν κοίταξα ποτέ το δικό μου κέρδος. Η σεβάσμια παράκλησή μου είναι να διατάξετε την χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση της επιστροφής των χρημάτων που πλήρωσα, συν τους τόκους».

[6] Maxwell, James, ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΒΟΥΛΗΣΗ, solon.org.gr

«Κάθε ύπαρξη, πάνω από ένα ορισμένο βαθμό, έχει τα ιδιάζοντα σημεία της: όσο υψηλότερα βρίσκεται, τόσο περισσότερα είναι τα

σημεία. Σε αυτά, οι επιρροές των οποίων η φυσική διάσταση είναι πολύ μικρή για να ληφθεί υπόψη από ένα πεπερασμένο ον είναι ικανές να παράγουν αποτελέσματα υψίστης σημασίας».

[7] Armstrong, Karen, “Μωάμεθ, Μια Δυτική Απόπειρα Κατανόησης του Ισλάμ”, εκδόσεις Φιλίστωρ, σελ. 235: «Ο Μωάμεθ και ο Αμπού Μπακρ κρύβονταν σε μια σπηλιά ενός βουνού[...] Ένα καταδιωκτικό απόσπασμα πλησίασε τη σπηλιά, δεν έκανε όμως καν τον κόπο να κοιτάξει μέσα: το δίκτυ μιας πελώριας αράχνης κάλυπτε την είσοδο, μια ακακία είχε φυτρώσει με θαυμαστό τρόπο μπροστά της στη διάρκεια της νύχτας και στο μέρος ακριβώς όπου έπρεπε να πατήσει κανείς το πόδι του για να σκαρφαλώσει στη σπηλιά ένα περιστέρι είχε κάνει φωλιά και κλωσούσε τ’ αυγά του».

[8] Kaplan, Robert, “Η επερχόμενη Αναρχία”, εκδόσεις Ροές, 2001, σελ 166:

Για τον Gibbon, οι πραγματικές αλλαγές δεν ήταν τόσο δραματικά, «κατάλληλες για ειδήσεις» γεγονότα, αλλά οι αθέατες μεταμορφώσεις: η Ρώμη που πέρασε διαδοχικά από την δημοκρατία σε μια απομίμηση δημοκρατίας κι από εκεί στην στρατιωτική διακυβέρνηση».

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος του δοκιμίου: “Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ”.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Ημερομηνία πρώτης δημοσίευσης: 25/10/2010

Φωτογραφία: commons.wikimedia.org

(solon.org.gr)